

DOI 10.31558/2519-2949.2018.1.8

УДК 343.359.3(477)"1921/1939"(091)

**Коцан Р. І., Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки**

РОЛЬ ДЕРЖАВНИХ ІНСТИТУТІВ У ПРОТИДІЇ КОНТРАБАНДИ В РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ: ДОСВІД 1921-1939 РОКІВ

У статті піднято питання протидії контрабанді в радянській Україні у 20-30і роки ХХ століття. Розглянуто небезпеку контрабанди для розвитку економічної, фінансово-кредитної і політичної системи радянської держави. Вивчено процес формування юридичної бази протидії контрабанді. Наголошено, що контрабанда підриває економіку держави, порушує державний порядок переміщення через державний кордон матеріальних цінностей, а також предметів та речовин, обіг яких обмежений чи заборонений, спричиняє шкоду національній безпеці й здоров'ю людей, тому протидія контрабанді повинна постійно знаходитися у полі зору фахівців-практиків державних інституцій, які займаються охороною державних кордонів, зокрема у полі зору фіскальної, митної, прикордонної служб кожної держави. Досліджено нормативно-правове підґрунтя протидії контрабанді. Розглянуто основні закони і документи, в яких розкрито поняття «контрабанда», її ознаки та відповідальність за неї. Вивчено роль таких документів, як Кримінальний кодекс УСРР, Кримінальний кодекс РРСФР, Митний статут СРСР, Декрет Ради Народних Комісарів РРСФР «Про боротьбу з контрабандою» у справі протидії економічним злочинам. Показано роль митних органів та прикордонної служби у справі протидії контрабанді упродовж 1921-1939 років. Вивчено роботу державних інституцій у справі протидії контрабанді. Розглянуто методи протидії контрабанді: затримання на кордонах; операції з вилученням контрабанди з квартир та магазинів; створення спеціальних загороджувальних загонів у місцях провозу товарів; нагляд за особами, які підозрювалися у протиправній діяльності; перлюстрація кореспонденції; агентурне проникнення; створення мережі інформаторів тощо.

Ключові слова: державний кордон, контрабанда, закон, інституції, УСРР, СРСР.

Постановка наукової проблеми та її значення. Охорона державних кордонів загалом, а економічна сторона охорони зокрема, відноситься до безпечових питань і пріоритетів кожної держави. Економічна сторона охорони державних кордонів включає питання боротьби з економічною злочинністю. Небезпека останньої полягає у її негативному впливі на суспільство та у порушенні встановленого порядку функціонування матеріальної основи держави-економіки. Одним із видів економічної злочинності є контрабанда. Поширення контрабанди підриває економіку держави, порушує державний порядок переміщення через державний кордон матеріальних цінностей, а також предметів та речовин, обіг яких обмежений чи заборонений, спричиняє шкоду національній безпеці й здоров'ю людей. Тому протидія контрабанді повинна постійно знаходитися у полі зору фахівців-практиків державних інституцій, які займаються охороною державних кордонів, зокрема у полі зору фіскальної, митної, прикордонної служб кожної держави. Проте й наука не повинна стояти осторонь цього важливого й цікавого питання.

Аналіз досліджень цієї проблеми вказує на її багатогранність, а відтак науковий супровід даної проблематики знаходимо у працях економістів, юристів, істориків, фахівців-практиків митної і фіскальної служби, політиків та громадських діячів. Численні напрацювання даної проблематики представлені працями таких авторів, як Л. Багрій-Шахматов [1], Л.Бортник [2], Г. Домінічак [33], М. Карпушин [12], В. Колдаєв [13], О. Морозов [16], О. Омельчук [17], Є. Прохвіч [35], а також відображені в ряді наших публікацій [14; 15; 34]. Проте, узагальнення потребують історичні аспекти боротьби з контрабандою в Україні, адже в різних часових проміжках існування нашої держави контрабанда завдавала шкоди не тільки економіці й фінансово-кредитній системі, а й становила безпеку для політичної системи. Звідси впливає політичний аспект такого небезпечного явища, як контрабанда. Також узагальнення потребує досвід роботи державних інституцій у справі економічної охорони державних кордонів загалом, а у справі протидії контрабанді зокрема.

Формування мети й завдань дослідження. Оцінити досвід державних інституцій у справі протидії контрабанді в радянській Україні протягом 20 – 30 років ХХ століття. Для досягнення мети

було поставлено ряд завдань: 1). представити контрабанду як небезпеку для економічної, фінансово-кредитної і політичної системи держави; 2). вивчити процес формування юридичної бази протидії контрабанді; 3). розглянути методи протидії контрабанді; 4). показати роль митних органів та прикордонної служби у справі протидії контрабанді в означеному вище історичному відрізу.

Виклад основного матеріалу. Під контрабандою прийнято розуміти незаконне переміщення товарів, предметів чи інших цінностей через державний кордон або самі предмети, незаконно перенесені чи перевезені через кордон. Термін «контрабанда» походить від італійського «*contrabando*» (*contra* – проти і *bando* – урядовий указ). Контрабанда – явище давнє. Вона згадується як нелегальне перевезення товарів з однієї країни в іншу в давньогрецьких і давньоримських істориків. Особливо широкий розвиток контрабанда набула у ХХ столітті.

Уперше в літературі радянського періоду, присвяченій кримінальному праву, про контрабанду як про злочин було сказано в Декреті РНК РРФСР від 29 грудня 1917 р. «Про дозволи на ввезення та вивезення товарів». Відповідно до цього декрету контрабандою визнавалося ввезення до країни та вивезення з її території товарів без відповідного дозволу і переслідувалося за законами природи.

Проблема контрабанди в 20-ті рр. була настільки небезпечною для розвитку економічної, фінансово-кредитної, і навіть політичної системи радянської держави, що голова ДПУ РРФСР Ф.Е. Дзержинський ставив контрабандистів на одну площину з контрреволюціонерами як найнебезпечнішими ворогами радянської влади. У зверненні до делегатів II-го з'їзду політпрацівників військ ДПУ у 1923 р. він зазначав: «Питання охорони кордонів на даний момент стоїть особливо гостро. Кордон СРСР повинен бути закритим для контрреволюціонерів і контрабандистів. ... Прикордонники охороняють економічну незалежність Рад та оберігають радянську землю від проникнення бандитів і шпигунів» [10].

Питання протидії контрабанді знаходились у юрисдикції митних установ. Зазначимо, що у цілому радянська влада скептично поставилася до дореволюційних напрацювань митної системи та самої концепції митної справи. Протягом 1921 – 1924 рр. у діяльності митних органів спостерігалась пріоритетність правоохоронної діяльності, запроваджувався митний нагляд як основний суб'єкт контрольної діяльності. У подальші роки відбувалося поступове нівелювання функції контролю, зведення її до контролю за дотриманням монополії у сфері зовнішньої торгівлі. Стосовно організаційно-управлінського забезпечення митних органів зазначимо, що 2 січня 1920 р. митниці України перейшли в підпорядкування Відділення митного контролю при Управлінні Уповноваженого Наркомзовнішторгу РРФСР на Україні. 15 серпня 1920 р. Наркомат внутрішніх справ НКВС прийняв циркуляр «Про реєстрацію колишніх митних службовців». Проводилася також реєстрація колишніх митників, які на той час перебували у Червоній Армії. Відповідно до «Тимчасового положення про управління митною частиною в УРСР», прийнятого 16 жовтня 1920 р., всі митні питання вирішував Уповноважений Раднаркому РРФСР по Зовнішторгу. Уся Україна була поділена на митні округи: Одеський, Київський, Харківський. До Київського округу належали губернії: Київська, Полтавська, Чернігівська, Донецька, Катеринославська, Олександрівська. Перевезення товару через митні пости заборонялося, через них тільки пропускали місцевих мешканців із домашнім скарбом. З метою політичного нагляду за діяльністю митних органів, посилення боротьби з контрабандою та координації діяльності з військовим командуванням у митні структури відповідно до «Тимчасового положення про комісарів митних організацій» призначалися комісари, які були зобов'язані проставляти відмітки на всій кореспонденції, вхідній та вихідній пошті.

На початку 20-х рр. радянською владою було прийнято низку документів, що регламентували економічну охорону кордону, перевезення через кордони різних видів товарів, коштовностей, історичних цінностей тощо, які розглянемо нижче.

11 травня 1920 р. було прийнято спеціальну постанову ПО «Про боротьбу з контрабандною торгівлею» [22, с. 196]. Ця постанова категорично забороняла усім організаціям і громадянам проводити закупівлю іноземних товарів у прифронтовій зоні. Особи, які незаконно переходили лінію фронту, підлягали відповідальності за шпionаж, а належні їм товари та гроші конфісковувалися.

Декретом РНК від 3 січня 1921 р. «Про реєстрації та конфіскації» [8, с. 37] було введено в поняття контрабанди такі ознаки, як приховування товарів, грошей і усякого роду предметів від митного контролю або їх таємне переміщення поза митними установами. Виняток складала лише невелика кількість предметів, котрі прирівнювалися до контрабандних, незалежно від способу перевезення їх через кордон [11, с. 5].

1 липня 1922 р. був прийнятий перший Кримінальний кодекс (КК) Російської Федерації. Склад

злочину «контрабанда» містився у ст. 97, яка у свою чергу увійшла в главу першу – «Державні злочини». У ст. 97 говорилося про контрабанду лише в загальних рисах – як порушення законів і постанов про перевезення товарів через кордон. Стаття була не досить чіткою, і для її застосування необхідно було звертатися до нормативних актів, які регулювали на той час вивезення товарів за кордон і ввезення їх із-за кордону. Таких законів на той час було прийнято досить багато. Як правило, вони суперечили один одному, повторювалися і їх застосування являло собою певну складність. Тому Декрет РНК від 1 вересня 1922 р. «Про митну охорону» [7, с. 734] узагальнив наявний у той час нормативний матеріал, що торкався ввезення та вивезення товарів через кордон; усунув колізії та непослідовність законів, приділив належну увагу кваліфікуючим ознакам поняття контрабанди і відповідальності за неї. Стаття 7 Декрету «Про митну охорону» визначала контрабанду як переміщення або замах на переміщення будь-якого майна через державний кордон з приховуванням від митного контролю. У законі вперше контрабандою визнавалося збереження і транспортування товарів і предметів.

Декрет РНК від 1 вересня 1922 р., як і Декрет РНК від 03 січня 1921 р., розмежував контрабанду на адміністративно і кримінально карану.

Контрабанда, вчинена із застосуванням зброї посадовими особами при виконанні службових обов'язків, предметів, указаних у статті 10 Декрету від 17 жовтня 1921 р., каралася, окрім конфіскації предметів, ще й стягненням пені у подвійному розмірі, за ч. 2 ст. 97 КК РРСФР.

Вивезення валютних цінностей (іноземної валюти, переказів, векселів, чеків, виписаних у іноземній валюті, дорогоцінних металів у злитках та виробках) з порушенням правил Декрету ВЦВК та РНК від 19 квітня 1923 р. «Про порядок вивезення та переведення за кордон валютних цінностей» [6, с. 360] каралася за ст. 97 КК. Валютні цінності, які незаконно перевозилися, конфісковувалися митними органами як контрабанда.

Слід сказати, що у 1922 р. був прийнятий Кримінальний кодекс УСРР (КК УСРР), який містив у собі статтю, що передбачала кримінальну відповідальність за контрабанду. Зміст цієї статті був аналогічним змісту ст. 97 КК Російської Федерації. Декретом ВЦВК і РНК РРСФР від 1 березня 1926 р. зміст ст. 97 КК РРСФР 1922 р. було суттєво змінено [21, с. 94]. У ч. 1 ст. 97 формулювалося поняття контрабанди. Вона визначалася як переміщення через державну прикордонну межу товарів, цінностей, майна і різного роду предметів поза митними установами або через такі, але з приховуванням від митного контролю. У новому КК УСРР 1927 р. поняття контрабанди було дане у точній відповідності до редакції закону РРСФР. Згідно з новою редакцією розрізнялося два види контрабанди – проста, яка каралася в адміністративному порядку (ч. 1 і 2), і кваліфікована (ч. 3). У новій редакції ст. 97 КК мала зворотню силу для злочинів, які підпадали під ознаки ч. 2 ст. 97 КК старої редакції, а також у відношенні контрабанди, вчиненої у співучасті кількох особами, але не обтяженої ніякими іншими кваліфікуючими ознаками, вказаними у ст. 261 Митного статуту СРСР, у плані припинення кримінального провадження і вирішення цих справ у адміністративному порядку.

Справи про контрабанду, які кваліфікувалися за ч. 3 ст. 97 КК нової редакції, підлягали вирішенню в кримінально-судовому порядку. Справи про контрабанду, що кваліфікувалися за ч. 1 ст. 97 КК старої редакції, які знаходилися у провадженні народних судів, були припинені й передані в адміністративні органи [23, с. 1032].

Із ст. 97 були виключені вказівки на кваліфіковані ознаки контрабанди, але було зроблене посилання на ст. 261 Митного статуту. До таких ознак Митний статут відносив контрабандне переміщення товарів із застосуванням транспортних засобів, збройну контрабанду та деякі інші [27, с. 237-285]. Дещо уточнювалася міра покарання за кваліфіковану контрабанду [4, с. 143-146; 5, с. 324-328; 12, с. 173-179].

12 грудня 1924 р. постановою Президії ЦВК СРСР було введено в дію Митний статут Союзу РСР [30, с. 53]. Даною постановою розрізнялася проста, повторна і кваліфікована контрабанда. Стаття 261 Митного статуту характеризувала кваліфіковану контрабанду. Усі ознаки кваліфікованої контрабанди були з деякими уточненнями і редакційними змінами запозичені з декрету «Про митну охорону» [7, с. 734]. Статут не давав визначення простої контрабанди. Але з його статей витікало, що контрабанда, вчинена без кваліфікуючих ознак, вважалася простою. Кваліфікована контрабанда каралася позбавленням волі терміном не менше одного року із суворою ізоляцією та обов'язковою конфіскацією контрабандних товарів, спеціальних знарядь контрабанди, транспортних засобів і частини майна. Застосовувалася і виключна міра покарання. За просту контрабанду за Статутом накладалися адміністративні стягнення у вигляді штрафів.

Статут прирівнював до контрабанди: зберігання і переміщення у межах 50-метрової смуги

всякого роду іноземних товарів, що підлягали митному тавруванню; зберігання, хоча і за межами 50-метрової лінії прикордонної смуги, іноземних товарів, що підлягають тавруванню, але виявлених без клейм у торговельних закладах у випадках, якщо вони зберігалися у кількості, що перевищує звичайну норму для особистого вжитку; збут за плату предметів, що пропускаються безмитно або з пониженим митом без мети збуту [32, с. 189-190]. Прийняття Митного статуту безумовно сприяло посиленню боротьби з контрабандою.

Постановою ЦВК і РНК від 30 квітня 1926 р. була прийнята нова редакція ст. 260 Митного статуту СРСР, яка уточнювала кваліфікацію окремих видів порушень правил про порядок ввезення в СРСР товарів із-за кордону. Відповідно до нової редакції ст. 260 Митного статуту поняття контрабанди значно розширилося. До неї прирівнювалися, зокрема, збут предметів, що провозилися пасажирами безмитно, а також із сплатою мита, але безліцензійно; продаж предметів, що пропускаються безліцензійно в поштових посилках [20]; збут предметів, хоча зі сплатою мита і за наявності ліцензій, але із заборонаю збуту. Сюди, таким чином, належали випадки неправомірного використання організаціями й окремими особами соціальних пільг, наданих з метою полегшення одержання з-за кордону предметів для власних потреб, а не з метою збуту.

Згідно з п. «е» ст. 260 як контрабанда розглядалися і різні спроби продажу товарів, одержаних організаціями і підприємствами за ліцензіями не для збуту. Отже, Статут забороняв підприємствам, що купували за кордоном предмети, необхідні їм для виробничих цілей, перепродавати всередині країни. Такі неправомірні дії тягли за собою адміністративну відповідальність за ст. 262 Митного статуту, а при виявленні встановлених законом кваліфікуючих ознак – кримінальне переслідування за ст. 97 КК. За наявності у діях винних ознак кримінальних діянь, передбачених іншими статтями КК, вони притягувалися до відповідальності за сукупністю вчинених злочинів [25, с. 88].

У 1927 р. було прийнято Положення про державні злочини [19, с. 123]. Стаття 24 вказаного документу була розміщена у розділі «Про особливо небезпечні злочини проти порядку управління».

Важлива роль у розвитку поняття контрабанди належить також Митному кодексу СРСР (МК СРСР), затвердженому Постановою ЦВК і РНК від 19 грудня 1928 р. [29] і діючому до 1964 р. У розділі «Про контрабанду, стягнення за неї та провадження справ про контрабанду» (ст. 164-165) простою контрабандою вважалось будь-яке переміщення через кордон вантажів «поза митними установами або через ці установи, але із приховуванням від митного контролю», а також будь-які дії, направлені на це (приготування, зберігання контрабандних товарів, їх продаж тощо). За просту контрабанду винні несли відповідальність в адміністративному порядку, за кваліфіковану – у кримінальному.

Поряд із розширенням нормативно-правової бази для протидії контрабанді застосовувались і інші заходи і засоби. Так, з метою більш успішної протидії контрабандному провезенню товарів через кордони, РНК УСРР 30 серпня 1921 р. ухвалила рішення про залучення до боротьби з контрабандою, крім митних установ та особливих відділів ВУНК, волосних виконкомів, сільрад та комітетів незаможних селян (комнезами) прикордонних районів. За сприяння у затриманні контрабандного товару надавалася премія грошова або натуроплатою. Розмір премії становив 20 % вартості затриманого товару за середніми кооперативними цінами даної місцевості при контрабандному вивезенні та 15 % – при ввезенні[3].

Декретом РНК РРФСР від 8 грудня 1921 р. «Про боротьбу з контрабандою» [26], при ВНК створювалася Центральна комісія по боротьбі з контрабандою з представників ВНК, Революційної військової ради Республіки та НКЗТ. Подібні комісії створювалися при особливих відділах по охороні кордонів для нагляду за організацією місцевими органами боротьби з контрабандою, а також боротьби з особливо тяжкими видами контрабанди: озброєною контрабандою; контрабандою, якою займалися посадові особи; контрабандою у вигляді промислу; контрабандою заборонених предметів (зброя, вибухові речовини, радіопередавальні пристрої тощо). Ці види контрабанди визначалися як кваліфікована контрабанда, і справи щодо них направлялися для розгляду до революційних трибуналів. Покаранням за кваліфіковану контрабанду було позбавлення волі з суворою ізоляцією терміном не менше 3 років, а за обтяжуючих обставин – вища міра соціального захисту – розстріл. Така суворість покарання свідчила про серйозність небезпеки для держави даного виду злочину.

Після перетворення ВНК на ДПУ, охорона кордонів покладалася на Відділ (з 1926 р. – Головне управління) прикордонної охорони і головної інспекції військ ОДПУ, а також на особливі відділи ДПУ (після їх реорганізації у травні 1922 р. – на КРВ та аналогічні відділи в губвідділах ДПУ). При цьому в межах 7,5-кілометрової прикордонної смуги мали право діяти лише прикордонна охорона та КРВ ДПУ. Саме вони здійснювали до 50–52 % затримань контрабанди. З метою покращення їх

роботи та у зв'язку із зменшенням фінансування (з переходом підприємств на госпрозрахунок дедалі важче ставало добитися від них коштів на утримання бюджетних організацій, у т.ч. і на правоохоронні та прикордонні органи) на з'їзді начальників органів ДПУ УСРР у червні 1925 р. було прийнято резолюцію про відрахування на рахунок прикордонників 17% вартості затриманого товару [9]. Для боротьби з контрабандою використовувалися різні методи: затримання на кордонах, масові операції-рейди з вилучення контрабанди з квартир та магазинів, створення спеціальних загороджувальних загонів у місцях провозу товару, нагляд за особами, які підозрювалися у протиправній діяльності, перлюстрація кореспонденції, агентурне проникнення тощо. Створювалася і мережа інформаторів у прикордонних селах. Співпрацювати з органами ДПУ їх заохочували шляхом виплати певних відсотків від вартості затриманого товару або в примусовому порядку. До боротьби з контрабандою залучалися й економічні відділи губвідділів ДПУ. Вони виявляли контрабандний товар у магазинах та на складах, слідкували за чорними біржами тощо.

3 квітня 1926 р. РПО прийняла Постанову про зосередження боротьби з контрабандою в органах ОДПУ (митні органи вели цю боротьбу лише в місцях їх постійної діяльності). Передбачалися заходи щодо посилення прикордонної охорони, покращення побуту прикордонних військ, їх технічного забезпечення. Питання боротьби з контрабандою розглядалося і на засіданні Президії ЦВК СРСР 3 травня 1926 р. Було прийнято рішення надати Особливій нараді при ОДПУ терміном 6 місяців повноваження щодо вислання, заслання та утримання у концтаборах до 3-х років затриманих та підозрюваних у контрабандній діяльності осіб. До осіб, які при затриманні вчинили збройний опір, органам ДПУ надавалося виключне право позасудової розправи, аж до розстрілу. Зазначалося, що розширення прав ДПУ у боротьбі з контрабандою було пов'язане з надзвичайним її зростанням. Нагляд за діяльністю органів ДПУ здійснювала прокуратура. Після встановленого терміну Особлива нарада повинна була звітувати перед ЦВК СРСР щодо результативності впроваджених заходів і доцільності їх подальшого проведення[18].

У 30-х рр. спостерігалось скорочення контрабандної діяльності. Це пояснювалось тим, що у вказаний період більшість контрабандних акцій здійснювалися особами, які легально перетинали кордони СРСР і підлягали митному огляду. Вони, звичайно, не могли переміщувати контрабанду в значній кількості. До того ж у 30-х рр. різко скоротилася кількість законних виїздів із країни та в'їздів в СРСР як радянських громадян, так і іноземців, що також вплинуло на скорочення контрабандної діяльності. Велику роль тут відіграло покращення охорони кордонів прикордонними військами, а також пояснювалось усіма заходами протидії контрабанді, розглянутими вище.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Контрабанда є небезпечним явищем, яке може завдавати шкоди не тільки економічній та фінансово-кредитній системі держави, а й політичній системі. Для протидії контрабанді необхідна ефективна законодавча база. Невизначеність у питаннях контрабанди призводить до суттєвого послаблення боротьби з незаконним переміщенням товарів та інших предметів через державний кордон держави. Протягом 20 – 30 рр. ХХ століття в радянській Україні, а загалом в СРСР було створено розгалужену законодавчу базу, метою якої було вироблення ефективних засобів боротьби з таким анти суспільним явищем як контрабанда. Боротьбі з контрабандою сприяло також удосконалення роботи державних інституцій, зокрема прикордонної та митної служби і запровадження таких заходів, як: затримання на кордонах; нагляд за особами, які підозрювались у протиправній діяльності; агентурне проникнення; створення мережі інформаторів та багато інших. Ці заходи, а також покращення охорони державних кордонів прикордонними військами вплинули на скорочення контрабандної діяльності. Подальші дослідження історії врегулювання розглянутих питань дозволять з'ясувати ефективність тих чи інших заходів боротьби з контрабандою.

Бібліографічний список:

1. Бойко В.М., Багрій-Шахматов Л. В., Попов Г.В. Історія митної справи в Україні. –К.: Видавець Вадим Карпенко, 2001. – 52 с.
2. Бортник Л. В. Корпус охорони прикордоння на Волині у 1924-1939 рр. / Л. В. Бортник // Електронний ресурс. – [Режим доступу]: http://shron.chtyvo.org.ua/Bortnyk_Liena/Korpus_okhorony_prykordonnia_na_Volyni_u_19241939_r.pdf
3. Борьба с преступностью. – Т. 1. – С. 304–305.
4. Вестник советской юстиции. – Харьков, 1926. – № 4.
5. Вестник советской юстиции. – Харьков, 1926. – № 8–9.
6. Декрет ВЦИК и СНК РСФСР от 19 апреля 1923 г. О порядке вывоза и перевода за границу валютных ценностей// СУ РСФСР. – 1923. – № 32.

7. Декрет СНК РСФСР от 1 сентября 1922г. О таможенной охране // СУ РСФСР. – 1922. – № 58. – С. 734.
8. Декрет СНК РСФСР от 3 января 1921 г. О реквизициях и конфисках // СУ РСФСР, 35.
9. Державний архів служби безпеки України. – Ф. 30. – Спр. 281. – Арк. 84
10. Дзержинский В.Э. Избранные произведения. – М., 1957. – С. 63 – 64.
11. Дмитриевский Н. Развитие законодательства о внешней торговле // Право и жизнь. – 1923. – №1.
12. Карпушин М. П. Ответственность за государственные преступления. – М.: Юридическая литература, 1965.
13. Колдаев В. М. Из истории организации борьбы с контрабандой в СССР (1917– 1930 гг.) // Известия вузов. Правоведение. – 1970. – № 6. – С. 101.
14. Коцан Р. І. Робота митних органів Польщі по боротьбі з контрабандою (на прикладі митної палати в Білій Підляській) / Р. І. Коцан, Н. Н. Коцан, О. В. Корецька // Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки. – Серія: Міжнародні відносини. – 2007. – № 7. – С. 175 – 180.
15. Коцан Р. І. Роль митних органів України у захисті економічних інтересів держави і транскордонному співробітництві / Р. І. Коцан // Митна політика та актуальні проблеми економічної безпеки України на сучасному етапі : Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. курсантів, студентів та молодих науковців, Дніпропетровськ, 30 березня 2007 р. – Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2007. – С. 94–95.
16. Морозов О.В. Историчні аспекти боротьби з контрабандою наркотиків у ХІХ – на початку ХХ ст. // Економічна безпека держави в умовах інтеграції до світового співтовариства: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. – Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2005. – С. 52 – 53.
17. Омельчук О. М. Историчні аспекти боротьби з контрабандою в Україні / О. М. Омельчук // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. – 2003. – № 3–4.
18. Основные положения и права ГПУ. – М., 1926. – С. 51–53.
19. Положение о государственных преступлениях // СЗ СССР. – 1927. – № 12.
20. Получение и отправление заграничных посылок и нетоварных грузов / Под ред. А. П. Винокура. – М., 1927.
21. Постановление ВЦИК от 1 марта 1926 г. Об изменении ст. 97 Уголовного кодекса РСФСР // СУ РСФСР. – 1926. – № 12.
22. Постановление Совета Труда и Оборони от 11 мая 1920 г. О борьбе с контрабандной торговлей // СУ РСФСР. – 1920. – № 43.
23. Разъяснение Пленума Верховного Суда РСФСР от 16 августа 1926 г. (протокол № 14) // Ежедневник советской юстиции. – 1926. – № 34.
24. Сборник действующих разъяснений Верховного суда РСФСР (1923 г. – январь 1929 г.). – М., 1930.
25. Сборник циркуляров и важнейших разъяснений Пленума Верховного суда РСФСР (январь 1925 – май 1926 г.). – М., 1927.
26. Собрание узаконений РСФСР. – 1921. – № 79. – Ст. 674.
27. Соловей О. Прикордонні конфлікти на Волині у 20-х рр. ХХ ст. / Олександр Соловей // Исторична Волинь. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://istvolyn.info/index.php?option=com_content&view=article&id=2522:-----20-----&catid=18
28. СУ РСФСР. – 1918. – №14, ст. 197.
29. Таможенный кодекс СССР (официальный текст), вып. 2. – М., 1931.
30. Таможенный устав СССР // СЗ СССР. – 1925. – №5.
31. Уголовный кодекс РСФСР: Комментарий / А. Трайнин, В. Меньшагин, З. Вышинская; Под ред. И.Т. Голякова; Всесоюз. ин-т юрид. наук НКЮ СССР. – 2-е. – М.: Юридиздат, 1946. – 340 с.
32. Уголовный кодекс. Комментарии под редакцией Канарского. – К., 1928.
33. Dominiczak H. Granica wschodnia Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1919-1939 / H. Dominiczak. – Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1992. – 287 s.
34. Kotsan R. I. Placówki służby celnej Polski na obszarze polskiej części Euroregionu Bug: struktura oraz ocean pracy w świetle badań ankietowych / R. I. Kotsan, N. N. Kotsan // Regiony pogranicza w dobie integracji europejskiej: wymiana współpraca wielokulturowść // Praca zbiorowa pod redakcją E. Jurczyńskiej – Macluskey, P. Baldys, K. Piątek. – Bielsko-Biala, 2007. – S. 309 – 319.
35. Prochwicz J. Formacja Korpusu Ochrony Pogranicza w 1939 roku / Jerzy Prochwicz. – Warszawa : Wydawnictwo «Neriton», 2003. – 457 s.

Kotsan R. I. Countermeasures against smuggling in Soviet Ukraine: experience of 1921-1939

The article raised the issue of countermeasures against smuggling in Soviet Ukraine in 20s-30s of the twentieth century. The dangers of smuggling for the development of economic, financial, credit and political system of the Soviet state were studied. The process of legal framework formation combating smuggling was studied. It is stressed that smuggling undermines the state's economy, violates the state order of material assets movement through the state border, as well as objects and substances circulation of which is restricted or forbidden, causes damage to the national security and health of people, therefore counteracting smuggling should constantly be in the field of specialists-practices of state institutions

involved in the protection of state borders, in particular in the field of fiscal, customs, border services of each state. Legal regulatory basis for combating smuggling were investigated. The basic laws and documents that disclosed the concept of "smuggling", its features and the responsibility for it were researched. Studied the role of documents such as USSR Criminal Code, RSSR Criminal Code, Customs statute of USSR, the decree of Council of People's Commissars of RRSFR "On Combating smuggling" to counter economic crimes. The role of customs and border protection to counter smuggling during the 1921-1939 years was shown. The state institutions work of on the issue of illegal goods trafficking combat has been studied (discovered). The methods of combating smuggling such as: arrest at the border; operations with the seizure of contraband from apartments and shops; creation of special protective units in the areas of goods smuggling; surveillance of persons suspected of illegal activities; interception of correspondence; infiltration of agents; creating a network of informants and others were analyzed.

Keywords: *state border, smuggling, law, institutions, USSR(Union of Soviet Socialist Republics), USSR(Ukrainian Soviet Socialist Republic).*